

Ministry of Higher
Education, Science
and Innovation of the
Republic of Uzbekistan

2025
March 29

Pragmalingvistika, funksional tarjimashunoslik va til o'rgatish jarayonlari integratsiyasi

Прагмалингвистика, функциональное переводоведение и интеграция процессов преподавания языка

Pragmalinguistics, functional translation studies and integration of language teaching processes

International Scientific and Theoretical Conference

Section 1: Cognitive science and linguoculturology in modern linguistics.

Section 2: Literary studies and society.

Section 3: Problems of comparative typology and translation studies, modern problems of philology.

Section 4: Integration of information and communication technologies into the language learning process.

for more info

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY
TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI**

Ingliz tilshunosligi kafedrası

**PRAGMALINGVISTIKA, FUNKSIONAL
TARJIMASHUNOSLIK VA TIL O‘RGATISH
JARAYONLARI INTEGRATSIYASI**

**mavzusidagi xalqaro miqyosidagi ilmiy-nazariy anjuman materiallari
TO‘PLAMI**

2025 yil, 29-mart

Buxoro – 2025

Pragmalingvistika, funksional tarjimashunoslik va til o'rgatish jarayonlari integratsiyasi maqola va tezislar to'plami, to'plovchi va nashrga tayyorlovchi: M.A.Shukurova, G.F.Xayrullayeva, A.X.Qodirova; Buxoro; 2025 yil, 337 bet.

To'plamda respublikamiz olimlari, katta ilmiy xodim-izlanuvchilari va mustaqil izlanuvchilarining xorijiy tillarda o'quv va badiiy adabiyotlar, elektron darsliklar, ixtisoslashtirilgan rasmlar bilan bezatilgan gazetalar va jurnallarni yaratish hamda chop etish samaradorligini oshirish, yoshlarda chet tilni egallash darajalarining Yevropa tizimi (CEFR)ni o'rganishning o'rni, yoshlarga chet tilni o'rgatishning psixologik aspektlari, chet tilni o'rganishda til xususiyatlarining ahamiyati va muammolari, til va madaniyatlararo kommunikatsiya metodlari, tilshunoslik va adabiyotshunoslik masalalari, uslubshunos olimlarning ilg'or tajribalarining roli kabi masalalar talqiniga bag'ishlangan maqolalari o'z ifodasini topgan. To'plamda til muammolari bilan qiziquvchi ilmiy xodimlar, katta ilmiy-xodim izlanuvchilar, mustaqil tadqiqotchi-izlanuvchilar, magistrantlar va o'quvchilar foydalanishlari mumkin.

Tahrir hay'ati:

Prof. O.X.Xamidov, prof.K.A.Samiyev, prof. M.Q.Baqoyeva, prof.
D.S.O'rayeva, dots. N.B.Ataboyev, prof. Z.I.Rasulov (mas'ul muharrir),
M.A.Shukurova (mas'ul kotiba)

To'plovchi va nashrga tayyorlovchi:

Ingliz tilshunosligi kafedrası o'qituvchilari: M.A.Shukurova, G.F.Xayrullayeva,
A.X.Qodirova

Taqrizchilar:

Filologiya fanlari nomzodi, professor M.H.Alimova
Filologiya fanlari nomzodi, dotsent N.B.Bakayev
Filologiya fanlari nomzodi, dotsent Z.B.Toshev

cognitive engagement, shaped by context, background knowledge, and expectation. Understanding these cognitive processes not only enhances linguistic and discourse analysis but also contributes to improving reading comprehension, text production, and language learning. Ultimately, this approach provides a comprehensive framework for exploring how coherence and cohesion function as essential elements of effective communication.

Used literature:

1. Beaugrand and Dressler. (1981) Introduction to text linguistics. London & New York: Longman.
 2. Gillian Brown and George Yule. (1983) Discourse Analysis.
- van Dijk, T. A., & Kintsch, W. (1983). *Strategies of Discourse Comprehension*. New York: Academic Press.

KOGEZIYA VA KOGERENSIYANI O'RGANISHDA FUNKTSIONAL YONDASHUV

Saidova Muxayyo Umedilloevna

PhD, dotsent

Buxoro davlat universiteti

m.u.saidova@buxdu.uz

Abstract: *This study explores cohesion and coherence through a functional approach, emphasizing their role in constructing meaning in discourse. Cohesion refers to the linguistic elements that create textual connectivity, while coherence involves the logical and cognitive relationships that ensure comprehensibility. The functional perspective considers how these aspects operate in various communicative contexts, highlighting their interaction with pragmatic and cognitive factors. The research aims to provide a deeper understanding of textual organization, contributing to linguistic and discourse analysis.*

Key words: *cohesion, coherence, reference, ellipsis, substitution, hyponymy*

Аннотация: *В данном исследовании когезия и когерентность рассматриваются с функциональной точки зрения, подчеркивая их роль в формировании смысла в дискурсе. Когезия относится к языковым элементам, создающим текстовую связность, тогда как когерентность включает логические и когнитивные связи, обеспечивающие понятность. Функциональный подход анализирует, как эти аспекты работают в различных коммуникативных контекстах, акцентируя их взаимодействие с прагматическими и когнитивными факторами. Цель исследования – углубленное понимание текстовой организации, способствующее развитию лингвистического и дискурсивного анализа.*

Ключевые слова: *когезия, когерентность, референция, эллипсис, субституция, гипонимия.*

Kogeziya va kogerensiyani o'rganishda funktsional yondashuv matnshunoslik va tilshunoslikning muhim yo'nalishlaridan biridir. Bu yondashuv matnni grammatik va semantik birliklar majmuasi sifatida emas, balki uning kommunikativ vazifasi va amaliy foydaliligiga ko'ra tahlil qiladi. Funktsional yondashuvni shakllantirgan olimlardan biri M.A.K.Halliday bo'lib, uning Funktsional grammatika nazariyasi matnning kommunikativ bog'liqligini tushunishga asos bo'ladi. Maykl Halliday va Ruqaiya Hasanning matnshunoslikka oid ta'limoti kogeziya va kogerensiya tushunchalarini tushunish va ularni tahlil qilishda muhim nazariy asoslarni beradi. Halliday kogeziya va kogerensiyani matnning yaxlitligini ta'minlovchi asosiy komponentlar sifatida ko'rib chiqadi. Ular matnshunoslik va tilshunoslik tadqiqotlarida keng qo'llaniladi. Quyida Halliday ta'limoti asosida ushbu tushunchalar kengroq ko'rib chiqamiz.

Halliday ta'limotida kogeziya matn elementlari orasidagi grammatik va leksik bog'lanishlarni anglatadi. Hallidayga ko'ra, kogeziya matnni faqat gaplar yig'indisi emas, balki bir butun matn sifatida idrok qilishga yordam beradi. Uning asosiy maqsadi – matnning til elementlari o'rtasida o'quvchi yoki tinglovchi uchun mantiqiy aloqani yaratishdir. U kogeziyaning quyidagi turlarini ajratib ko'rsatadi:

Grammatik kogeziyada grammatik birliklarning bog'liqligi. Bunda asosiy vositalar: Referentsiya (ishorat) - ma'lum bir elementni olmoshlar, aniqlovchilar yoki boshqa ishora vositalari orqali bog'lash. Masalan: *"Bolalar o'ynashardi. Ular juda xursand edilar."* Bu yerda "ular" ishorasi grammatik bog'liqlikni ta'minlaydi.

Ellipsis (gapni qisqartirish) - gapning ba'zi qismlari tushirib qoldiriladi, lekin ma'no tushunarli bo'lib qoladi. Masalan: *"Men choy ichdim, u esa qahva."* Substitutsiya - bir elementni boshqa vosita bilan almashtirish. Bog'lovchilar (conjunctions) -matndagi birliklarni birlashtiruvchi vositalar. Masalan: *"Yomg'ir yog'ayotgan edi, shuning uchun ular uyga qaytishdi."*

Leksik kogeziyada leksik birliklarning bog'lanishidir. Bu quyidagilar orqali ta'minlanadi: Repetitsiya (so'zlarni takrorlash) - Masalan: *"Tong otgan edi. Tong tabassum keltirardi."* Sinonimiya - bir xil ma'nodagi so'zlarni ishlatish. Masalan: *"Sayohatchi uzoq masofani bosib o'tdi. Yo'lovchi nihoyat manzilga yetib bordi."* Antonimiya - qarama-qarshi ma'nodagi so'zlardan foydalanish. Masalan: *"Hayot va o'lim o'rtasidagi kurash."* Giponimiya - bir butun va uning qismi o'rtasidagi munosabat. Masalan: *"Daraxtlar yashnardi. Bu emanlar va qarag'aylar edi."*

Kogerensiya Halliday ta'limotida matnning semantik va mantiqiy yaxlitligi, ya'ni o'quvchining matnni idrok etishda hosil qiladigan mazmuniy bog'liqlikdir. Halliday kogerensiyani til birikmalarining o'zaro munosabati emas, balki o'quvchining ongida shakllanadigan mantiqiy aloqa deb ta'riflaydi. Bu matnni faqat lingvistik vositalar bilan emas, balki uning umumiy mantiqiy ma'nosi va kommunikativ maqsadi asosida tushunishni talab qiladi. Kogerensiyani ta'minlovchi omillar: Maqsadga yo'naltirilganlik - matnning har bir qismi umumiy maqsad yoki asosiy mavzuga mos kelishi kerak. Masalan, hikoyada barcha epizodlar asosiy g'oya (masalan, qahramonning o'zgarishi) bilan bog'langan bo'lishi kerak. Mazmuniy aloqadorlik - har bir gap yoki voqea boshqa qism bilan mazmunan bog'langan bo'lishi kerak. Buning uchun sabab-oqibat aloqalari muhim. Masalan: *"U juda charchagan edi. Shu sababli u tezda uxlab qoldi."* Kontekstual mantiqiylik - matnning umumiy mazmuni uning kontekstiga mos kelishi lozim. Masalan, ertaklar kontekstida mavjud bo'lgan fantastik voqealar tushunarli va mantiqiy qabul qilinadi.

Funksional yondashuv kogeziya va kogerensiyani bir-birini to'ldiruvchi tushunchalar sifatida qaraydi. Badiiy matn, ilmiy maqola, jurnalistik material yoki har qanday yozma yoki og'zaki muloqotda kogeziya va kogerensiya funksional yondashuv asosida tahlil qilinishi mumkin. Masalan: *"Kechqurun shahar jimjit edi. Daraxtlarning yaproqlari shivirlab turardi. Birdaniga shamol esib, ko'p yillik daraxt qulab tushdi."* Ushbu misolda kogeziyani olmoshlar ("shahar", "daraxtlarning"), bog'lovchilar ("va"), leksik sinonimlar ("shivirlab turardi" – "esdi") ko'rish mumkin. Kogerensiya esa har bir jumla bir butun voqea tasvirini shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, funksional yondashuv kogeziya va kogerensiyani matnning grammatik va semantik bog'liqligi bilan bir qatorda uning amaliy va kommunikativ maqsadi bilan bog'liq ravishda o'rganadi. Ushbu yondashuv matnni faqat lingvistik birlik sifatida emas, balki uning ishlatilish konteksti va foydalanuvchiga qanday ta'sir qilishini tushunishga yordam beradi. Bu nafaqat tilshunoslik, balki adabiyotshunoslik va kommunikatsiya sohalarida ham qo'llaniladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Halliday, M. A. K., & Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. London: Longman.
2. Halliday, M. A. K. (1994). *An Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold.

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA AFORIZMLARNING LINGVOKULTURALOGIK XUSUSIYATLARI

BuxDU f.f.f.d., (Phd) Vaxidova Fotima Saidovna

f.s.vaxidova@buxdu.uz

BuxDU 1-kurs talabasi Kamolova Kamola

Annotatsiya. Ushbu maqolada aforizmlar tasnifi, ularning xususiyatlari, talqini va ikki til doirasidagi (o'zbek va ingliz) lingvovadaniy ahamiyat yoritilgani, farq va mushtarakligi tahlil

MUNDARIJA

1 – SHO‘BA: ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA KOGNITOLOGIYA VA LINGVOMADANIYAT

Alimova M.Kh., Sayimova S.A. Linguocognitive aspects of the concept obligation in the English and Uzbek linguistic cultures	3
Safarov Sh.S. Интролингвистические и экстралингвистические причины фонологической интерференции	8
Rasulov Z.I. Nutqiy faoliyat birliklari tahliliga diskursiv yondashuv	12
Rasulov Z.I. Understanding language as a multifunctional phenomenon in discourse.....	13
Rasulov Z.I., Murtazoyev O.N. Intertekstning zamonaviy tilshunoslikdagi ahamiyati	15
Rasulov Z.I., Shodiyeva D.S. Freyming nazariyasining pragmatik maqsad voqecalanishidagi roli	18
Kasimova N.F. Non-Verbal communication as interaction.....	20
Rakhmatova M.M. Figurative Devices: Analysis of expression of implicature in American Literature	22
Saidova M.U. Cognitive Approach on exploring cohesion and coherence	25
Saidova M.U. Kogeziya va kogerensiyani o'rganishda funktsional yondashuv	27
Vakhidova F.S., Kamolova K. Ingliz va o'zbek tillarida aforizmlarning lingvokulturalogik xususiyatlari	28
Saidov X.Sh. The Cognitive laws of the expression of the speech compression in media discourse.....	31
Djumayeva N.D., Baxshullayeva N. Linguocultural analysis of superstitions and rituals related to magic in Uzbek and English	36
Djumayeva N.D., Boboxo'jayeva Z. Linguocultural features of linguistic units	37
Djumayeva N.D., Sultonmurodova D. Pragmatic functions of tense and aspect in English Verbs	40
Karimova S.S., Shamina Y.A. Культурные аспекты понятия «счастье»	42
Davlatova M.H., Asadov A.B. Speech Acts and their sociopragmatic features: the influence of social context and cultural factors	49
Saidova Z.Kh. Linguocognitive and pragmatic properties of phraseological units representing the human mental state in English Discourse	51
Ro'ziyeva N.Z. The Exploration of Euphemism in Mass Media	52
Ruziyeva N.X. Psychological aspects and social consequences of politeness in cybercommunication	55
Ostonova S.N. Stages of development of linguistics and problems of linguacultural development	58
Nazarova N.A. A Linguocultural and stylistic investigation of Anthroponyms	59
Sapaeva S.O. Conceptual Metaphors of time and their analysis in English and Uzbek Literary Texts.....	62
Namozova K.B. Buyuk Britaniyada an'anaviy to'y marosimining izchilligi va o'ziga xosligi.....	64
Jumayeva O.I. O'zbek Lingvomadaniyatida "xursandchilik" hissiyotining ifodalanishi	67
Bobojonova N.J. Изолянистическая теория вокативов: концептуальные аспекты и контекстуальное значение.....	71
Akhmedov J. G'. How "Fire And Water" shape language in English and Uzbek	73
Safarova M.X. Distinctive Features of Inter-Verbal whole-piece communication in Linguistics.....	75
Ziyodullayeva M.E. American Cognition of "Freedom" concept through the embodiment of "The statue of liberty"	76
Abdurasulova K.K. Sociolinguistic concepts and second language acquisition	79
Komilova D.Sh. Ingliz madaniyatida xushmuomalalik-nutq odobi falsafasi	81
Xayrullayeva G.F. The role of cognitive Metaphor in shaping perceptions and worldviews	84
Razzoqova K. Discourse analysis in modern linguistics: a comprehensive overview	87